

مقایسه آموزش های دانشگاهی و آزاد و تاثیر آنها بر مهارت های کارآفرینانه و راهکارهای بهبود آن (مورد مطالعه : کارآفرینان استان هرمزگان)

نازیلا محمدی^۱

عبادله بانسی*^۲

محمدرضا بهبودی^۳

چکیده

آموزش بهتر احتمال داشتن شغل در طول بحران را افزایش می دهد. آموزش عالی به تربیت نیروی کار ماهر کمک می کند و واکنش به تغییرات تقاضای بازار در دانش فعلی را تسهیل می کند. هدف پژوهش حاضر، مقایسه آموزش های دانشگاهی و آزاد و تاثیر آنها بر مهارت های کارآفرینانه و راهکارهای بهبود در بین کارآفرینان استان هرمزگان می باشد. این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل شرکت های کارآفرین، مرکز رشد دانشگاه هرمزگان، شرکت های مستقر در پارک علم و فناوری، کلیه شرکت های تحت پوشش شهرک صنعتی، خانه مدیران کارآفرین، شرکت های وابسته به آموزش فنی و حرفه ای می باشند. مشارکت کنندگان در این پژوهش به عنوان نمونه ۱۰۶ نفر بودند. جمع آوری اطلاعات با استفاده از سه پرسشنامه پرسشنامه استاندارد اثربخشی آموزش، پرسشنامه آموزش KAB و پرسشنامه مهارت های کارآفرینانه انجام شد. روایی آن ها تأیید و پایایی پرسشنامه ها باتوجه به ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۲۷ و ۰/۹۶۶ و ۰/۹۴۳ که مورد تأیید قرار گرفت. داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای آزمون فرضیه ها از رگرسیون چندگانه و تی مقایسه ای استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها نشان داد آموزش های آزاد بر مهارت های کارآفرینانه تاثیر معناداری دارد و بین آموزش های دانشگاهی و آموزش های آزاد از نظر تاثیر بر مهارت های کارآفرینانه تفاوت وجود دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

واژگان کلیدی: آموزش، آموزش های KAB، مهارت های کارآفرینانه

مقاله علمی پژوهشی

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت منابع انسانی دانشگاه هرمزگان

^۲ عضو هیات علمی گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه هرمزگان

(نویسنده مسئول) e.baneshi@hormozgan.ac.ir.com

^۳ عضو هیات علمی گروه مدیریت صنعتی و دولتی دانشگاه هرمزگان behboudi@hormozgan.ac.ir

مقدمه

امروزه دولت و موسسات آموزشی عالی، نگرش خود را به اشتغال تحصیلکرده‌ها تغییر داده و به این نتیجه رسیده‌اند که برای اینکه بتوانند این معضل را حل کنند، نیاز است تا رویکردهای آموزشی موسسات آموزش عالی را تغییر دهند و این امر با ایجاد شغل به طور مستقیم توسط دولت ممکن نمی‌باشد (معصومی، ۱۳۹۴). مساله آموزش تلاشی است که به وسیله سازمان‌ها و توسط شیوه‌های یادگیری و به خاطر افزایش کارایی و اثربخشی آنها و برای تغییر رفتار افراد صورت می‌گیرد (علایی، ۱۳۹۳). روابط بالقوه‌ای بین آموزش عالی و فعالیت‌های کارآفرینی وجود دارد. دانشگاه‌ها و دیگر موسسات آموزش عالی می‌توانند به عنوان عامل افزایش کارآفرینی در منطقه دیده شوند. فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها می‌توانند اغلب در راه اندازی یک کسب و کار جدید شرکت کنند و دانشگاه می‌تواند با نوآوری‌های شرکت‌های دانش‌بنیان علمی، تجارب خود را انجام دهد (هونادی او همکاران، ۲۰۱۸).

کارآفرینی نیز مانند هر پدیده مدرن دیگری نیاز به آموزش، فرهنگ‌سازی و پژوهش دارد (شکاری و همکاران، ۱۳۹۵). آموزش کارآفرینی ارائه‌دهنده عمده‌ای از منابع زیربنایی موردنیاز اقتصاد مبتنی بر کارآفرینی به وسیله ایجاد مهارت‌ها، دانش و بینش کارآفرینانه در افراد است (اسکان و ییلدریم، ۲۰۱۱) و هدف آن ترویج نوآوری، خلاقیت و خوداشتغالی است (شکاری و همکاران، ۱۳۹۵). باتوجه به این که دانشگاه‌ها مهم‌ترین مکانی است که قادر است روحیه ابتکار، خلاقیت، اعتماد به نفس و خودباوری را در نسل‌های جوان شکوفا کند، از جمله ارزشمندترین ذخایری هستند که جامعه امروزی برای پیشرفت و توسعه در اختیار دارد (مقدسی، ۱۳۹۴).

علاوه بر آموزش‌های دانشگاهی، نوعی برنامه آموزش کارآفرینی وجود دارد که در اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه ۹۰ و در نتیجه طرح‌های آموزش فنی و حرفه‌ای سازمان جهانی کار به وجود آمده است که KABC نام دارد. هدفی که این برنامه‌ها دارند، این است که با تغییر نگرش و باورها، دانش موردنیاز و مهارت‌های کارآفرینی برای کار جوانان را برای ورود به کار و یا راه‌اندازی یک کسب و کار در آینده آماده کند و همچنین نگرش و ذهنیت کارآفرینانه را در آنان به گونه‌ای ایجاد نماید که در تمامی جنبه‌های زندگی خود از قبیل جنبه شخصی و جنبه حرفه‌ای برای آنان کاربرد داشته باشد.

این برنامه به صورت آزمایشی در ایران، توسط سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای آغاز شد (ریزند و کریستین سن، ۲۰۰۹). در اصل KAB برای اجرا در موسسات فنی و حرفه‌ای معرفی شده است (عبید، ۲۰۱۲). اما

¹ Hunady

² Aşkun & Yildirim

³ Know about business

⁴ Rezende & Christensen

علاوه بر آن به شکل بسته های آموزشی که برای موسسه های آموزش عالی و آموزش های متوسطه عمومی قابل اجرا باشد، سازگار شده است (ریزند و کریستین سن، ۲۰۰۹). آموزش کارآفرینی توسط الگوی KAB می تواند مهارت ها و ویژگی هایی همانند برنامه ریزی و تعیین هدف ها، روابط انسانی، تصمیم گیری، بازاریابی و... را که بر روابط افراد در محیط کسب و کار ناظر است، را افزایش دهد. همچنین توفیق طلبی، ریسک پذیری، خلاقیت و... که باعث افزایش مهارت های شخصی کارآفرینی می شود را افزایش می دهد.

آن چیزی که می تواند بر توسعه نگرش های کارآفرینانه موثر باشد، کار کردن در کسب و کار های خانوادگی و کوچک است. زرب (۲۰۰۳) در ارتباط با این عنوان بیان می کند که تحقیقات و بررسی های گسترده ای در خصوص اینکه افراد چرا و چگونه کارآفرین می شوند انجام شده است. برخی از متخصصان و صاحب نظران بر مشخصات و ویژگی های شخصی افراد تاکید می کنند. مک کله لند (۱۹۶۱) در مورد نیاز به موفقیت، شومپتر (۱۹۳۴) در خصوص نوآوری و روتر (۱۹۹۲) درباره منبع کنترل. ویژگی های کارآفرینانه فردی همانند خلاقیت، تصمیم گیری سریع و ریسک پذیری باورهای کارآفرینانه کشف شده ای هستند که اجزای جدانشدنی از کتابهای درسی کسب و کارهای کوچک و همچنین کارآفرینی می باشند.

ارتباط واضحی بین مهارت های کارآفرینی و کنترل منش و رفتارهای ادراک شده وجود دارد. خودباوری و اعتماد به نفس بالا درباره مهارت های کارآفرینی می تواند همراه با هنجارهای ذهنی و نگرش مطلوب تر باشد (لینان ۲۰۰۸).

استان هرمزگان که به عنوان ایران کوچک و دروازه اقتصادی کشور از آن یاد می شود، دارای ظرفیت های مهم و طلایی در بخش های صنعتی، کشاورزی، شیلات، تجاری، گردشگری و خدمات است که می توان با جذب سرمایه گذاران داخلی و خارجی از این ظرفیت های بزرگ در جهت اشتغال و سرمایه گذاری استفاده کرد.

باتوجه به مطالب مطرح شده و لزوم توجه به کارآفرینی و آموزش آن، تحقیق حاضر به دنبال آن است که پاسخی برای این سوال بیابد که آیا آموزش های دانشگاهی بر مهارت های کارآفرینانه تاثیر دارد؟ و آیا آموزش های آزاد که در این تحقیق KAB می باشد بر مهارت های کارآفرینی تاثیر دارد؟ لذا در این پژوهش، ضمن مقایسه این دو نوع آموزش، پس از دست یافتن به پاسخ، راهکارهای متناسب با نتایج پژوهش هر یک از دو روش در حوزه اثربخشی ارائه شده است.

¹ Szerb.H.L

² McClelland

³ Schumpeter

⁴ Linan

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

ویلکن (۱۹۸۰) کارآفرینی را همانند یک کاتالیزور یا تسریع کننده می داند که باعث جرقه ر شد و محرک توسعه اقتصادی می شود. دراکر (۱۹۸۵) نیز معتقد است کارآفرین فردی است که فعالیت اقتصادی جدید و کوچکی را با سرمایه خود شروع می کند. تیمونز (۱۹۸۹) در تعریف خود از کارآفرینی می نویسد: کارآفرینی، ایجاد و خلق بینشی گرانها از هیچ است. کارآفرینی فرایند دستیابی و ایجاد فرصت ها و دنبال کردن و ادامه آن ها بدون توجه به منابع می باشد که در حال حاضر وجود دارد. احمدپور و عزیزی (۱۳۹۱) معتقدند افراد کارآفرین افرادی هستند که می توانند ایده ها، اختراعات و یا اکتشافات خود را به کالا و خدمات و سپس ارزش تبدیل نمایند.

دانشگاه ها و سایر موسسات آموزش عالی می تواند به عنوان عاملی برای افزایش کارآفرینی در منطقه دیده شود. فارغ التحصیلان دانشگاه ها اغلب می توانند در راه اندازی یک کسب و کار جدید شرکت کنند. دانشگاه ها می تواند با ایجاد شرکت های علمی دانشگاهی، نوآوری های خود را تجاری کند (هانادی و همکاران، ۲۰۱۸).

ادبیات کارآفرینی دانشگاهی به چهار محور زیر قابل تقسیم است:

۱- ایجاد دیدگاه جدید از سوی دانشگاه

۲- بهره وری مراکز انتقال فن و تکنولوژی در دانشگاه

۳- دانشگاه پژوهشی کارآفرین

۴- ساختار محیطی دانشگاه ها که به طور مثال شامل شبکه های نوآوری می باشد (روتزمل و همکاران، ۲۰۰۷). نتایج حاصل از چهار محور یاد شده، کارآفرینی دانشگاهی را به وجود آورده و به نشان دادن ویژگی های آن می پردازد. در جدول زیر عملکرد انواع دانشگاه ها مقایسه شده است (گوپتا، ۲۰۰۸).

¹Wilken

²Drucker

³Timmons

⁴Hunady

⁵Rothaermel

⁶Gupta

جدول ۱: عملکرد انواع دانشگاه ها در کارآفرینی های دانشگاهی (گوپتا، ۲۰۰۸).

انواع دانشگاه	مقایسه آموزش عالی	نقش دانشگاه
دانشگاه های مدرن	تمرکز بیشتر بر آموزش های کاربردی، فنی و حرفه ای: - گسترش آموزش های حرفه ای - تربیت و تعلیم دانشجویان آشنا با محیط های کاری - تنوع سازی و رشد	- جدایی و فاصله بین آموزش و پژوهش - مطالعات بیشتری در همکاری با مراکز غیربومی و صنایع صورت میپذیرد.
دانشگاه های سنتی	اهداف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی: - تربیت دانش آموختگان متخصص و توانمند - بومی سازی ارزش های اجتماعی، ملی و فرهنگی - تربیت متخصصین دارای اهمیت	آموزش و پژوهش
دانشگاه های کارآفرین	تامین نیازهای دانشجویان به شیوه: - ایجاد مراکز رشد، پارک های علمی و تعامل با محیط پیرامونی و صنایع - آماده سازی دانشجویان و دانش آموختگان برای محیط کار بیرون	- تشویق به استفاده از آموزش های مادام العمر - تبدیل دانش ها به کاربرد - گسترش فرهنگ بنگاهی و سرمایه گذاری دانشگاهی

کارآفرینی براساس مدل KAB

آموزش کارآفرینی یکی از مسائل فنی ارتقای اشتغال جوانان است که سازمان جهانی کارعهده (گوکینگ، ۲۰۰۹). حمایت از کارآفرینی جزء جدایی ناپذیر از استراتژی برنامه های سرمایه گذاری کوچک برای کارآفرینی جوانان و عنصری مهم و کلیدی در برنامه های گسترده تر اشتغال جوانان سازمان بین المللی کار (ILO) است (زارعی سهپتی، ۱۳۹۲). بسته های KAB جهت استفاده در موسسات آموزشی و آموزش فنی و حرفه ای است که به جوانان آگاهی می دهد و آن ها را در معرض چالش ها، فرصت ها، ویژگی ها، روش ها، باور و نگرش و مهارت های موردنیاز برای تبدیل شدن به یک کارآفرین می باشد که در حرفه ای که خود در آن پیگیری می کند، قرار دارد. هدف از این دوره آموزشی، رشد و پرورش آن قسمت از ویژگی های شخصی در افراد جوان می باشد که مبتنی بر کارآفرینی است مثل: روح ابتکار عمل، خلاقیت، ظرفیت مقابله با خطرات،

¹Guoqing

مسئولیت و استقلال (عبید، ۲۰۱۲). هدف KAB رشد و توسعه مهارت‌ها، باورها و نگرش‌های کارآفرینانه در میان زنان و مردان جوان است. به علاوه، بسته KAB به دنبال ماده سازی برای زنان و مردان جوان است تا آنان در فعالیت و زندگی روزانه شان کارآفرین تر باشند و بتوانند کسب و کار جدیدی را شروع کنند و حرفه ای را برای خود و یا دیگران ایجاد کنند (عبید، ۲۰۱۲؛ ریزند و کریستین سند، ۲۰۰۹). در مقیاس گسترده تر KAB به سمت ایجاد فرهنگی کارآفرینانه برای کشورهای عضو سازمان بین المللی است (بیسماشاه، ۲۰۱۲، سازمان جهانی کار، ۲۰۱۱).

مدل آموزش کارآفرینی KAB

یکی از برنامه های شاخص آموزش کارآفرینی در سازمان بین المللی کار KAB نام دارد. در آخر دهه ۱۹۸۰ و شروع دهه ۱۹۹۰، سازمان جهانی کار شدیداً درگیر توسعه و گسترش شرکت های کوچک و متوسط (SME) و همبندطور آموزش فنی و حرفه ای از طریق تعدادی از پروژه های اجرا شده با همکاری نهادهای بخش خصوصی و نهادهای دولتی است. آموزش کارآفرینان در مهارت های مدیریتی بخشی از این پروژه است. آموزش کارآفرینی به عنوان عنصری مهم و باارزش برای توسعه باور و نگرش کارآفرینی برای کارآفرینان آینده نگریسته می شد. با این حال هیچ نوع برنامه آموزشی خاصی در دسترس نبود. برای بستن این شکاف در سال ۱۹۹۶ بودجه توسط سازمان بین المللی کار در ژنو و مرکز آموزش بین المللی (ITC) سازمان بین المللی کار در توریت برای توسعه و گسترش یک بسته آموزشی برای رشد موسسات آموزش فنی و حرفه ای (TVET) ارائه شد که شامل آموزش مهارت های کسب و کار و کارآفرینی بود (ریزند و کریستین سند، ۲۰۰۹).

در اصل KAB برای آموزش فنی حرفه ای و موسسات آموزشی معرفی شده است. اما به غیر از آن به صورت بسته هایی که آن را برای موسسات آموزش متوسطه عمومی و آموزش عالی قابل اجرا ساخته سازگار شده است. این برنامه باهدف آماده سازی جوانان برای انتقال از مدرسه به بازار کار از طریق ترویج مهارت و دانش و توانایی کارآفرینانه است که آن ها را برای کار مولد در شرکت ها، برای ایجاد یک نگرش و طرز فکر کارآفرینانه، شروع کسب و کار خود در آینده و به شکل متهورانه که می تواند در تمام مراحل زندگی فرد، از جمله عرصه های حرفه ای و شخصی استفاده شود آماده می کند (عبید، ۲۰۱۲).

¹Small and Medium sized Enterprises

مهارت های کارآفرینی

اگرچه شرایط محیطی و بسترهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و آموزش در توسعه کارآفرینی تاثیر بسزایی دارند و با وجود اینکه بسیاری از خصوصیات کارآفرینان با ویژگی های شخصیتی آن ها ارتباط دارد، ولی هیچکس نمی تواند منکر توانمندی ها و مهارت های اکتسابی کارآفرینان باشد. مهارت هایی که در درون جامعه می توان از طریق آموزش و پرورش به توسعه آن ها پرداخت (پوررضا، ۱۳۹۳). مهارت های کارآفرینانه قابلیت موردنظر خود برای دستیابی به موفقیت در کسب و کاری هستند که جوانان و دیگر اقشار را قادر می سازند تا یک بنگاه اقتصادی تاسیس و راه اندازی کند، همچنین آن را تامین مالی کرده و به صورت موفق گسترش دهند (آدیمو، ۲۰۰۹). در یک تقسیم بندی مهارت های موردنیاز کارآفرینان به سه دسته مهارت های شخصی، مدیریت و فنی تقسیم شده اند (هیستریج و پیترز، ۱۳۸۳). هریک از این مهارت ها نیز زیر مجموعه هایی دارند که در زیر به آن ها اشاره شده است:

مهارت های شخصی (فردی) کارآفرینی؛ اشاره به قابلیت هایی مانند ریسک پذیری، کنترل و نظم درونی، توانایی اداره تغییرات و دگرگونی ها، نوآوری، پافشاری، تغییر محوری، پشتکار و مقاومت، دوراندیشی و رهبری دارد (احمدپور دارایانی، ۱۳۷۹).

مهارت های مدیریتی کارآفرینی شامل؛ مهارت هایی مثل تعیین اهداف و برنامه ریزی، تصمیم گیری، بازاریابی، روابط انسانی، مهارت های حسابداری و مالی، راه اندازی کسب و کار، مذاکره، کنترل و مدیریت توسعه و رشد را نشان می دهند (استونر و همکاران، ۱۳۸۱).

مهارت های فنی کارآفرینی؛ به مهارت هایی مثل ارتباطات کلامی یا ارتباطات شفاهی، مهارت های نوشتاری، مدیریت کسب و کار، ارزیابی یا نظارت محیطی، فناوری، مهارت شنیداری، توانایی سازماندهی، مهارت میان فردی و توانایی ایجاد شبکه های مدیریت (یعنی مدیریت مشارکتی، مربی گری، بازیگر و ایفاکننده نقش در تیم) اشاره دارند (پوررضا، ۱۳۹۳).

باوجود ادبیات غنی در زمینه آموزش و مهارت های کارآفرینانه، تحقیقات میدانی نیز صورت پذیرفته است که بصورت مختصر به آن پرداخته می شود:

¹Adeyemo

✓ خان محمدی فرد (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی نقش آموزش های دانشگاهی در توسعه قابلیت ها و فعالیت های کارآفرینی دانشجویان بین رشته ای گروه آموزشی هوافضا دانشکده علوم و فنون نوین دانشگاه تهران پرداخت. یافته ها نشان داد که آموزش های دانشگاهی با متغیر جنسیت بر روی متغیرهای استقلال طلبی و خلاقیت و با متغیر بالا رفتن سطح تحصیلات بر متغیرهای انگیزه پیشرفت و ریسک پذیری دانشجویان بین رشته ای تاثیر دارد. همچنین با تاثیری که متغیر داشتن مهارت های تخصصی بر روی متغیر استقلال طلبی می گذارد، حس مستقل بودن را در دانشجو تقویت می کند؛ نتیجه کلی از این تحقیق نشان داد که آموزش های دانشگاهی در توسعه قابلیت ها و فعالیت های کارآفرینی دانشجویان بین رشته ای تاثیر دارد.

✓ اصلانی بالسنی (۱۳۹۷) در تحقیق خود به بررسی تاثیر آموزش دانشگاهی و ویژگی های شخصیتی بر قصد کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز پرداخت. براساس نتایج به دست آمده از ده فرضیه موجود، در تحقیق وی همه فرضیه ها تایید شدند و یافته های نشان داد که آموزش دانشگاهی و ویژگی های شخصیتی شامل ریسک پذیری و مرکز کنترل بر قصد کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری دارد. کنعانی خطب سفی (۱۳۹۷) در تحقیق خود به بررسی تاثیر آمادگی کارآفرینی بر موفقیت استارت آپ ها با نقش تعدیل کننده آموزش کارآفرینی پرداخت. نتایج حاصل از پژوهش وی می تواند مورد استفاده افرادی که می خواهند کسب و کار جدیدی را راه اندازی کنند، قرار گیرد. زیرا شناسایی فرصتها و توانایی استفاده از این فرصتها از عوامل مهم آمادگی کارآفرینی بوده و عملکرد نوآورانه کسب و کارها می تواند باعث موفقیت شان شود.

✓ تاکاویرا مونالیزا^۱ (۲۰۲۰) به بررسی رابطه بین آموزش کارآفرینی و اهداف کارآفرینی پرداخت. نویسنده تاثیر ادراک شده دوره های مختلف آموزش کارآفرینی را در بین ۶۴ نفر از کارآفرینان فارغ التحصیل از ۸ رشته عالی در انگلستان است بررسی کرد. این سنجش طی یک دوره ده ساله از زمان فارغ التحصیلی و یا کارآفرینی افراد (۱۹۹۷ تا ۲۰۰۶) انجام شد. نتایج حاکی از آن است که نیازهای فارغ التحصیلان برای آموزش کارآفرینی با نتایج واقعی از نظر مهارت های کارآفرینی، دانش و نگرش مطابقت ندارد. این عدم تطابق بر درک کارآفرینان از نیازهای واقعی و تحصیلی آینده تاثیر می گذارد. اما به نظر می رسد بسیاری از فارغ التحصیلان کارآفرینان از نتایج آموزش کارآفرینی خود چه از نظر نسبی و چه به طور مطلق رضایت دارند.

¹ Takawira Munyaradzi

✓ ماسیمو و کلوبو ایویلاپیا،^۱ (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر آموزش دانشگاهی بر ورود به کارآفرینی پرداختند. آنها راه اندازی استارت آپ ها توسط فارغ التحصیلان دانشگاهی را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که در صورتی که دانشگاه در زمینه های علمی و فنی، آموزش در زمینه اقتصاد و مدیریت از نظر علمی با کیفیت عمل کرده باشد، دانش آموختگان بلافاصله پس از فارغ التحصیلی می توانند به کارآفرینی روی آورند و این امر با محث کارآفرینی ارتباط مثبت دارد.

✓ جوی، چون و بل^۲ (۲۰۱۹) به بررسی تاثیر آموزش کارآفرینی بر طرز فکر کارآفرینی دانشجویان چین با نقش و ویژگیهای آموزشی پرداختند. مطالعه بر روی ۱۴۲۸ نمونه از دانشجویان آموزش عالی چین انجام شد. باتوجه به پیچیدگی تاثیر آموزش بر ذهنیت کارآفرینی، ارتباط مثبتی بین آموزش و کارآفرینی به دست آمد. به طور قطع از بین ویژگی های آموزش، نوع یادگیری، نوع دوره ها و فعالیت های انجام شده در دانشگاه ها برجسته بود. یعنی در کنار آموزش های دانشگاهی فعالیت های فوق برنامه تاثیر مثبت بر کارآفرینی می گذارد.

✓ هانادی و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیق خود به بررسی تاثیر آموزش های عالی بر فعالیت های کارآفرینی و راه اندازی کسب و کار استارت آپی موفق پرداختند. آنها داده های مربوط به ۴۰ کشور اروپایی و غیر اروپایی را جمع آوری کردند. نتایج نشان داد که تحصیلات عالی اغلب می تواند برای ایجادیک کسب و کار جدید بسیار سودمند باشد و به نظر می رسد یکی از عواملی است که

می تواند موفقیت های کسب و کارهای جدید را تعیین کند. علاوه بر این، کسانی که در دوره های مرتبط با کارآفرینی حضور داشتند، در راه اندازی یک کسب و کار بیشتر فعال بودند و به نظر می رسید که این امر با موفقیت آتی شرکتها رابطه مثبتی دارد.

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی است و از نظر نحوه گردآوری داده ها، پیمایشی می باشد. در این پژوهش از سه پرسشنامه آموزش دانشگاهی (لطفی، ۱۳۸۸) با ابعاد ایجاد کسب و کار، اداره کسب و کار، توان تصمیم گیری، خلاقیت و نوآوری، فرصت شناسی و ایجاد انگیزه با ۲۰ سوال، آموزش KAB (زارعی سبهتی، ۱۳۹۰) با ابعاد: توسعه مهارت ها، تغییر نگرش ها و توانایی ریسک پذیری با ۲۴ سوال و مهارت های کارآفرینانه (پورآقاخامنه، ۱۳۹۴) با ابعاد مهارت

¹ Massimo G.Colombo EvilaPiva

² Cui, Sun, Bell

شخصی، مهارت میان فردی، مهارت فرایندی با ۲۲ سوال استفاده می‌شود. پرسشنامه‌ها براساس مقیاس ۵ امتیازی لیکرت سنجیده شد. ضرایب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه‌ها به ترتیب ۰/۹۲۷ و ۰/۹۶۶ و ۰/۹۴۳ به دست آمده است و تأیید شد. به منظور دستیابی به نتایج مورد انتظار در پژوهش حاضر، جامعه آماری به تعداد ۱۰۶ نفر شامل افرادی هستند که در مرکز رشد دانشگاه هرمزگان، شرکت‌های پارک علم و فناوری، شرکت‌های تحت پوشش شهرک صنعتی ۲، خانه مدیران کارآفرین، شرکت‌های وابسته به آموزش فنی و حرفه‌ای مشغول به کار بوده و به شکل نمونه‌های در دسترس انتخاب گردیده‌اند. داده‌های گردآوری شده در این پژوهش توسط آمارهای استنباطی و توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در آمار استنباطی نیز با استفاده از نرم افزار SPSS، فرضیه‌ها آزمون و سنجیده شدند تا تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته نشان داده شود. برای بررسی نرمال بودن یا نرمال نبودن داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شد. همچنین برای بررسی تأثیر متغیرها از رگرسیون خطی و چندگانه استفاده کردیم.

یافته‌های تحقیق

نتایج این پژوهش در پاسخ به این سوال که آیا آموزش‌های دانشگاهی بر مهارت‌های کارآفرینانه تأثیر معناداری دارد، نشان می‌دهد که با توجه به سطح معنی‌داری هر کدام از متغیرها که بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشند (جدول ۲)، آموزش‌های دانشگاهی بر مهارت‌های شخصی، میان فردی و مهارت فرآیندی تأثیر ندارد.

جدول ۲: معنی دار بودن رگرسیون به وسیله آزمون F

آموزش دانشگاهی بر مهارت‌های شخصی کارآفرینانه					
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	مجذور میانگین	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	۰/۶۸۷	۱	۰/۶۸۷	۲/۴۳۱	۰/۱۲۳
باقی مانده	۲۴/۵۹۱	۸۷	۰/۲۸۳		
مجموع	۲۵/۲۷۸	۸۸			
آموزش دانشگاهی بر مهارت‌های میان فردی کارآفرینانه					
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	مجذور میانگین	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	۰/۲۲۱	۱	۰/۲۲۱	۰/۷۴۷	۰/۳۹۰
باقی مانده	۲۵/۱۲۲	۸۵	۰/۲۹۶		
مجموع	۲۵/۳۴۳	۸۶			

آموزش دانشگاهی بر مهارت های فرآیندی کارآفرینانه					
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	مجذور میانگین	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	۱/۹۳۰	۱	۱/۹۳۰	۲/۱۷۵	۰/۱۴۴
باقی مانده	۱۱/۱۸۰	۸۷	۰/۸۸۷		
مجموع	۷۹/۱۱۰	۸۸			

هم چنین، همان طور که در جدول ۳ ملاحظه می شود، فرصت شناسی با بیشترین مقدار بتا بیشترین پیش بینی کننده مهارت های کارآفرینانه می باشد. به عبارتی ۵۳ درصد از واریانس مهارت های کارآفرینانه را تبیین کرده اند. با توجه به ضرایب B استاندارد نشده معادله رگرسیون به شرح زیر می باشد: مهارت های کارآفرینانه = $۳/۱۰۸ + (۰/۳۴۴) \times$ توان تصمیم گیری - $(۰/۵۳۴) \times$ فرصت شناسی

جدول ۳: خلاصه ضرایب رگرسیونی

سطح معناداری	آماره t	ضرایب غیراستاندارد		مدل رگرسیون		
		Beta	خطای معیار	B	(عدد ثابت)	
۰/۰۰۰	۱۶/۳۴۹		۰/۱۹۰	۳/۱۰۸	۱	
۰/۰۰۰۱	۳/۶۲۹	۰/۵۳۴	۰/۰۹۷	۰/۳۴۸		فرصت شناسی
۰/۰۲۲	۲/۳۳۷	۰/۳۴۴	۰/۱۰۰	-۰/۲۳۲		توان تصمیم گیری

هم چنین، نتایج این پژوهش در پاسخ به این پرسش که آیا آموزش های آزاد بر مهارت های کارآفرینانه تاثیر معناداری دارد، نشان می دهد که باتوجه به سطح معنی داری هر کدام از متغیرها که پایین تر از ۰/۰۵ می باشند (جدول ۴)، که آموزش های آزاد بر مهارت های شخصی، میان فردی و مهارت فرآیندی تاثیر دارد.

جدول ۴: محاسبه معادله رگرسیون

آموزش KAB بر مهارت های شخصی کارآفرینانه					
سطح معنی داری	آماره t	ضرایب استاندارد نشده		مدل	
		Beta	خطای معیار	B	ثابت
۰/۰۰۰	۷/۷۰۷	۰/۴۰۹	۰/۲۹۶	۲/۲۸۱	آموزش KAB
۰/۰۰۱	۳/۳۸۶		۰/۰۸۶	۰/۲۹۱	
آموزش KAB بر مهارت های میان فردی کارآفرینانه					
سطح معنی داری	آماره t	ضرایب استاندارد نشده		مدل	
		Beta	خطای معیار	B	ثابت
۰/۰۰۰	۵/۷۸۸	۰/۳۷۶	۰/۳۹۴	۲/۲۷۹	آموزش KAB
۰/۰۰۰	۳/۰۳۸		۰/۱۱۳	۰/۳۴۲	

آموزش KAB بر مهارت های فرآیندی کارآفرینانه				
سطح معنی داری	آماره t	ضرایب استاندارد نشده		مدل
		Beta	خطای معیار B	
۰/۰۱۲	۲/۵۸۹	۰/۲۷۸	۰/۷۵۴	۱/۹۵۲
۰/۰۳۵	۲/۱۶۷		۰/۲۱۷	۰/۴۷۰

آموزش KAB $\times 2/0 + 281/291 =$ مهارت های شخصی کارآفرینانه
 آموزش KAB $\times 2/0 + 279/342 =$ مهارت های میان فردی کارآفرینانه
 آموزش KAB $\times 1/952 + 0/470 =$ مهارت های فرآیندی کارآفرینانه

هم چنین، ملاحظه می‌شود که تغییر نگرش‌ها با بیشترین مقدار بتا تنها متغیر پیش بینی کننده مهارت های کارآفرینانه می‌باشد. به عبارتی ۵۴ درصد از واریانس مهارت های کارآفرینانه را تبیین کرده‌اند (جدول ۵). با توجه به ضرایب B استاندارد نشده معادله رگرسیون به شرح زیر می‌باشد:

مهارت های کارآفرینانه $= 1/701 + (0/483) \times$ تغییر نگرش‌ها

جدول ۵: خلاصه ضرایب رگرسیونی

سطح معناداری	آماره t	ضرایب غیراستاندارد		مدل رگرسیون	
		Beta	خطای معیار B	B	(عدد ثابت)
۰/۰۰۰	۴/۵۸۷		۰/۳۷۱	۱/۷۰۱	۱
۰/۰۰۰	۴/۶۹۴	۰/۵۴۲	۰/۱۰۳	۰/۴۸۳	تغییر نگرش‌ها

در ادامه به این پرسش پاسخ داده شد که بین آموزش‌های دانشگاهی و آموزش‌های آزاد از نظر تاثیر بر مهارت های کارآفرینانه آیا تفاوت معناداری وجود دارد؟ که با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش (جدول ۶) می‌توان بیان داشت، بین آموزش‌های دانشگاهی و آموزش‌های آزاد از نظر تاثیر بر مهارت های کارآفرینانه تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۶: بررسی تفاوت میانگین‌ها

سطح معنی داری	آماره t	میانگین	نوع آموزش
۰/۰۰۶	۲/۵۸۹	۲/۸۹	آموزش دانشگاهی
		۳/۲۷	آموزش آزاد

بدین معنی که در این پژوهش آموزش های دانشگاهی به تنهایی بر کارآفرینی تاثیر ندارد. به عبارتی کارآفرینان استان هرمزگان پس از این که مدارک دانشگاهی خود را کسب کرده اند، در کنار آن به آموزش های دیگری که در موسسات آموزشی آزاد و یا فنی و حرفه ای برگزار می گردد نیز شرکت کرده و مهارت های لازم را کسب نموده، در محیطی واقعی براساس شغلی که در آینده قرار است انتخاب کنند شرکت کرده و مهارت های خود را تقویت کرده اند. بر این اساس، کارآفرینان باید نقاط قوت و قابل بهبود خود را شناسایی و به منظور بهبود یا تقویت آن نسبت به کسب مهارت های مورد نیاز خود اهتمام ورزند.

بررسی تاثیر متغیرهای جمعیت شناختی بر کارآفرینی

در بخشی از پژوهش، به بررسی تاثیر متغیرهای مختلف جمعیت شناسی بر متغیر کارآفرینی پرداخته شد که در ادامه نتایج آن نیز آورده می شود (جدول ۷)

جدول ۷: بررسی تفاوت میانگین ها براساس متغیرهای جمعیت شناختی با استفاده از آزمون آنوا

نتیجه	سطح معنی داری	آماره F	میانگین	متغیر	
تاثیر ندارد	۰/۴۶۷	-۰/۷۳۰	۳/۳۴	مرد	جنسیت
			۳/۲۷	زن	
تاثیر ندارد	۰/۷۸۵	-۰/۲۷۳	۳/۳۶	متاهل	تاهل
			۳/۳۹	مجرد	
تاثیر ندارد	۰/۲۶۰	۱/۳۹۶	۳/۲۹	فنی و حرفه ای	محل تحصیل
			۳/۴۸	هر دو	
			۳/۲۹	دانشگاه	
تاثیر ندارد	۰/۳۸۴	۱/۰۵۴	۳/۳۱	دیپلم	تحصیلات
			۳/۱۰	فوق دیپلم	
			۳/۴۲	لیسانس	
			۳/۴۱	فوق لیسانس	
			۳/۶۰	دکترای	
تاثیر ندارد	۰/۷۳۱	۰/۴۳۲	۳/۳۱	کمتر از ۵ سال	سابقه کاری
			۳/۴۱	۵ تا ۱۰ سال	

نتیجه	سطح معنی داری	آماره F	میانگین	متغیر	
			۳/۳۶	۱۱ تا ۱۵ سال	
			۳/۵۵	۱۶ تا ۲۰ سال	
تاثیر ندارد	۰/۶۱۸	۰/۴۸۵	۳/۳۷	۲۰ تا ۳۰ سال	سن
			۳/۴۰	۳۱ تا ۴۰ سال	
			۳/۱۹	۴۱ تا ۵۰ سال	
تاثیر دارد (میزان کارآفرینی مدیران بیشتر از گروه های دیگر است)	۰/۰۰۳	۶/۴۲۰	۳/۵۹	مدیر	سمت
			۳/۳۵	مستول	
			۳/۱۸	کارمند	

با توجه به جدول فوق، در یک بررسی کلی در این تحقیق مشخص شد که تنها متغیر سمت افراد است که بر مهارت های کارآفرینانه در کارآفرینان استان هرمزگان تاثیرگذار است. میزان کارآفرینی مدیران بیشتر از گروه های دیگر است.

نتیجه گیری و بحث

در بررسی وضعیت موجود اثربخشی آموزش های دانشگاهی بر مهارت های کارآفرینانه در بین کارآفرینان استان هرمزگان مشخص شد که از بین شش متغیر مربوط به آموزش های دانشگاهی، مولفه های فرصت شناسی و توان تصمیم گیری بر مهارت های کارآفرینانه تاثیر مثبت و معناداری دارد. نتایج با یافته های پژوهش محققینی مانند تیرجو (۱۳۸۶) با عنوان بررسی نقش کیفیت آموزشهای دانشگاهی و یادگیری مادام العمر در صلاحیت های کارآفرینی، لطفی (۱۳۸۸) با عنوان بررسی میان تاثیر آموزش های دانشگاهی در افزایش فعالیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه های پیام نور و جوی، چون و بل (۲۰۱۹) با عنوان تاثیر آموزش کارآفرینی بر طرز فکر کارآفرینی دانشجویان چین مطابقت داشته و پشتیبانی می شود. اما نتایج این تحقیق با تحقیقات تاکاویرا مونالیزا (۲۰۲۰) با عنوان بررسی رابطه بین آموزش کارآفرینی و اهداف کارآفرینی، ماسیمو و کلومبو ایویلاپیا (۲۰۲۰) با عنوان بررسی تاثیر آموزش دانشگاهی بر ورود به کارآفرینی در دانشگاهها و اسلاوتجف، لاسپیتا و پاتزلت (۲۰۱۲) با عنوان بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی مطابقت نداشته و در یک راستا نبود.

در بررسی وضعیت موجود اثربخشی آموزش های KAB بر مهارت های کارآفرینانه در بین کارآفرینان استان هرمزگان مشخص شد که هر سه متغیر بر مهارت های کارآفرینانه تاثیر دارد اما متغیر تغییر نگرش ها بیشترین تاثیر را می گذارد. نتایج حاصل از این مبحث با یافته های پژوهش محققینی مانند شکاری (۱۳۹۵) با عنوان نقش الگوهای آموزش کارآفرینی KAB بر مهارت های کارآفرینی کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای، زارعی سبهتی (۱۳۹۲) با عنوان بررسی رابطه آموزش های کارآفرینی KAB با مهارت های کارآفرینی کارآموزان فنی و حرفه ای مطابقت داشته و پشتیبانی میشود.

مساله ای که در این مورد بیان می شود، هزینه بر بودن آموزش ها و گذراندن اوقات بیشتری برای این آموزش ها می باشد. همچنین در برخی موارد آموزش های تخصصی موسسات اندکی یافت می شود. به کارگیری این نوع آموزش ها به جوانان و افراد جویای کار کمک می کند که بتوانند کسب و کار موفقی را پایه گذاری کنند.

در بررسی مقایسه اثربخشی آموزش های دانشگاهی و KAB بر مهارت های کارآفرینانه در بین کارآفرینان استان هرمزگان با استفاده از نتایج آزمون تی مقایسه ای مشخص شد که تفاوت بین اثربخشی این دو وجود دارد. در واقع در این تحقیق آموزش های دانشگاهی به تنهایی بر کارآفرینی تاثیر ندارد. به عبارتی کارآفرینان استان هرمزگان علاوه بر اینکه می بایستی مدارک دانشگاهی را کسب کرده باشند در کنار آن نیاز است تا به آموزش های دیگری که در موسسات آموزشی آزاد و یا فنی و حرفه ای برگزار می گردد شرکت کرده و مهارت لازم را کسب نمایند.

نتایج با تحقیقات جوی، چون و بل (۲۰۱۹) و تیرجو (۱۳۹۶) نیز نشان داد که آموزش های دانشگاهی در امر کارآفرینی کیفیت مطلوبی ندارد. با توجه به این مساله نمایان می شود که نقطه ضعفی در آموزش های دانشگاهی در مبحث کارآفرینی وجود دارد و جای خالی مباحث ایجاد کسب و کار و کارآفرینی همچنین امکانات ناکافی در زمینه آموزش های کارگاهی و آزمایشگاهی، کمبود بازدیدهای علمی از محیط کار واقعی در بین دانش آموختگان موسسات آموزش عالی حس می شود.

ظاهراً کارگاه های آموزشی مشاوره کسب و کار و کارآفرینی مساله ای است که کمتر به آن پرداخته می شود و نیاز دانشجویان به آن بیشتر است. چرا که در نظرسنجی هایی که از فارغ التحصیلان دانشگاهی به دست آمد به این امر تاکید داشتند. برخی نظرات بر این بود که از اساتید متخصص در

کارآفرینی، نرم افزارها و تکنولوژی های روز و همچنین کار تیمی در دانشگاه ها کمتر دیده می شود و توجهی به کاربردی بودن آموزش ها نمی شود. اما در مقابل آن و در مقایسه ای که صورت پذیرفت آموزش های KAB نتایج مثبتی را ارائه داد. مواردی که به عنوان راهکار بهبود آموزش های دانشگاهی ارائه می گردد، شامل در نظر گرفتن دوره های عملی و واحدهای کاربردی مبحث کارآفرینی در دانشگاه ها است. همچنین از اساتید متخصص و باتجربه برای آموزش دانشجویان استفاده شود. لازم است اتاق فکر برای دانشجویان تعبیه شود تا با بارش فکری بتوانند راه حل های مناسب ارائه دهند.

در بحث محدودیت ها، پاسخگویی تعدادی از کارکنان نیز با مشکل مواجه بود. ضمن این که در متن پرسشنامه توضیحات لازم برای چگونگی پر کردن آن ها توضیح داده شده بود، به دلیل بی توجهی کارکنان نیاز بود که مجدداً به صورت مشروح گفته شود که در نهایت با توجیه و بیان هدف از تحقیق برطرف گردید. در نهایت پیشنهاد می شود کیفیت عملکرد آموزش های دانشگاهی موردسنجش قرار گیرد و تاثیر آموزش های دانشگاهی و آزاد بر روی ویژگی های شخصیتی افراد موردسنجش قرار گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- احمدپور داریانی، محمود (۱۳۷۹)، کارآفرینی (تعاریف، نظریات، الگوها)، انتشارات پردیس، ۷۵.
- احمدپور، محمود؛ عزیز، محمد (۱۳۹۱)، کتاب درسی کارآفرینی، دفتر تالیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کار دانش، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
- استونر، جیفر؛ زی، اف، فریم؛ آر، ادوارد. گیلبرت؛ دانیل، آر (۱۳۷۹)، مدیریت، ترجمه علی پارسائیان و سیدمحمد اعرابی، انتشارات دفتر پژوهش های فرهنگی.
- اصلانی بالاسینی، منیژه (۱۳۹۷)، تاثیر آموزش دانشگاهی و ویژگی های شخصیتی بر قصد کارآفرینی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز.
- پوررضا، محمدمسعود (۱۳۹۳)، درآمدی بر اصول و مبانی کارآفرینی، تهران، فرانما.
- تیرجو، فاطمه (۱۳۹۶)، نقش کیفیت آموزش های دانشگاهی و یادگیری مادام العمر در صلاحیت های کارآفرینی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه بیرجند، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه بیرجند.
- خان محمدی فرد، رباب (۱۳۹۷)، بررسی نقش آموزش های دانشگاهی در توسعه قابلیت ها و فعالیت های کارآفرینی دانشجویان بین رشته ای، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور تهران.
- زارعی سبهتی، احسان (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین اثربخشی آموزش های دانش کسب و کار (KAB) بر ارتقاء مهارت های کارآفرینی کارآموزان در مراکز آموزش فنی و حرفه ای استان اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه کاشان.
- شکاری، عباس، احسان زارعی سبهتی، علی یزدخواستی (۱۳۹۵)، نقش الگوی آموزش های کارآفرینی گدار کسب و کار (KAB) بر مهارت های کارآفرینی کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای (مطالعه موردی: استان اصفهان)، دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، سال چهارم، ش ۷، ۵۴-۳۱.
- علائی، عذرا (۱۳۹۳)، بررسی مولفه های موثر بر کارآفرینی و شیوه های پرورش آن در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، ش ۱۶۷، ۵۹-۴۷.
- کنعانی خطب سفی، معصومه (۱۳۹۷)، تاثیر آمادگی کارآفرینی بر موفقیت استنارت آپ ها با نقش تعدیل کننده آموزش کارآفرینی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز.
- لطفی، مهدی (۱۳۸۸)، بررسی میزان تاثیر آموزش های دانشگاهی در افزایش فعالیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه های پیام نور استان مازندران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور واحد تهران.
- معصومی، بهزاد (۱۳۹۴)، امکان سنجی آموزش مهارت های کارآفرینی براساس مدل KAB در دانشجویان دانشگاه فنی و مهندسی دانشگاه ایلام، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد کرمانشاه.
- مقدسی، ملیحه (۱۳۹۴)، بررسی تناسب آموزش های دانشگاهی با مهارت های شغلی دانش آموزان دانشکده های فنی و مهندسی (مطالعه موردی: فارغ التحصیلان رشته مهندسی عمران عضو سازمان نظام مهندسی تهران)، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علم و فرهنگ.
- هیستریچ، رابرت دی؛ پیترز، مایکل پی (۱۳۸۳)، کارآفرینی: ترجمه سیدعلیرضا فیض بخش و حمیدرضا تقی یاری، انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف.

- Abid, Sadaf (2012). "Training Report KAB-Pakistan Project: Khadija (GE4DE) Lahore", PP.1-64.
- Adeyemo, S., (2009), *Understanding and acquisition of entrepreneurial skills: A pedagogical re-orientation for classroom teacher in science education*, *Journal of Turkish Science Education*, 6 (3), 57- 65.
- Aşkun, Bige & Yildirim, Nihan (2011). *Insights On Entrepreneurship Education In Public Universities In Turkey: Creating Entrepreneurs Or Not?*, *Journal of Procedia-social and Behavior sciences*, Vol.24, PP.663-676.
- Bisma Shah (2012). "Know About Business: Refresher Workshaop for KAB TOF-1", Karachi- Pakistan, International Training Center, Pp.1-2.
- Cui, J. Sun, J. & R. Bell (2019), *The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial mindset of college students in China: The mediating role of inspiration and the role of educational attributes*, *The International Journal of Management Education*, Available online 2 May 2019, 100296
- Drucker, P.F. (1985). "The Practice of Innovation", *Innovation and Entrepreneurship Practice and Principles*, Harper & Row, New York, pp. 19-33.
- Guoqing, Speech (2009). "KAB Annual Review Meeting". [www. ILO .org](http://www.ILO.org), Pp.1-2.
- Gupta, A. (2008) "Education in the 21st Century : Looking Beyond university". New Delhi Shipra publications.
- Hunady, Jan; Orviska, Marta ; Pisar, peter (2018), *The Effect of Higher Education on Entrepreneurial Activities and Starting Up Successful Businesses*, *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 29(2), 226–235.
- ILO1 (2011). "Rural-Revelent Tools; Know About Business-KAB". [Www. ILO .org](http://www. ILO .org), Pp.1-2.
- Liñán, Francisco (2008). *Skill and value perceptions: how do they affect entrepreneurial intentions?*, *Int Entrep Manag J*, 4:257–272.
- Massimo G.ColomboEvilaPiva. (2020), *Start-ups launched by recent STEM university graduates: The impact of university education on entrepreneurial entry*, *Research Policy*, Volume 49, Issue 6, July 2020, 103993
- Rezende, Thais L & Christensen, Jens D (2009). *Supporting Entrepreneurship Education: Areport on Global Outreach of the ILO's Know About Business Programme*. *Small Enterprise Progam, Job Creation & Enterprise Development Department*, .ILO, Geneva, PP.1-61.
- Rothaermel, F. T. and Agung, S. D. and Jiang, L. (2007) "University entrepreneurship: a taxonomy of the literature". *Industrial and corporate change*, vol: 16, No.4.
- Szerb, H.L (2003). *Students Entrepreneuria Attitudes and Entrepreneurship Education in 14 Countries*. University of PCCS, Faculty of Business and Economics.
- Takawira Munyaradzi Ndofirepi, (2020), *Relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial goal intentions: psychological traits as mediators*, *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, PP: 2-20.
- Timmons, J.A. (1989), "The Entrepreneurial Mind, Andover, Mass.", Brick House Publishing.
- Wilken, Paul H. (1980), "Entrepreneurship : Comparative and Historical study", Norwood, NJ :Ablex Publishing.